Betaalbaarheid Bonaire

Onderzoek naar de ontwikkeling van consumentenprijzen en lagere inkomens op Bonaire

Eindrapport

16-7-2026

Kaat Westerhoud en Joris Nanne

Economisch Bureau Amsterdam
onderzoek - advies - interim-management

In opdracht van:
FTPKB
Poder di konsumid
nos priodidat!

Betaalbaarheid Bonaire

Onderzoek naar de ontwikkeling van consumentenprijzen en lagere inkomens op Bonaire

Auteurs: Kaat Westerhoud en Joris Nanne

Amsterdam, Economisch Bureau Amsterdam, Juli 2026

Herengracht 514, 1017 CC Amsterdam

In opdracht van:

FTPKB
Poder di konsumidó,
nos priodidat!

Copyright © 2026 Economisch Bureau Amsterdam EBA B.V. Alle rechten voorbehouden. Het is geoorloofd gegevens uit dit rapport te gebruiken mits daarbij de bron duidelijk en nauwkeurig wordt vermeld. Gegevens uit dit rapport mogen niet voor commerciële doeleinden gebruikt worden zonder voorafgaande toestemming van Economisch Bureau Amsterdam EBA B.V.

Economisch Bureau Amsterdam staat voor een integrale aanpak: gedegen economische analyses, doelgerichte oplossingen en effectieve implementatie. Economisch Bureau Amsterdam helpt organisaties bij het nemen en implementeren van beslissingen. Met onderzoek, advies en interim-opdrachten.

Economisch Bureau Amsterdam streeft ernaar een verantwoordelijk bedrijf te zijn dat een maatschappelijke bijdrage levert. Dat doen we door sponsoring van maatschappelijke en sociale activiteiten, door CO2-compensatie en door het delen van kennis en informatie. Zie onze data-tool Caribbean Analytics and Statistics, ZonInzicht en RICa.

Gebruikte afkortingen

AOV- Algemene Ouderdomsverzekering

AWW- Algemene Weduwen- en Wezenverzekering

BES- Bonaire, Sint Eustatius en Saba

BPV- Bijdrage particuliere verhuur

CBS- Centraal Bureau voor de Statistiek

CPI- Consumenten prijsindex

EBA- Economisch Bureau Amsterdam

EZK- Ministerie van Economische Zaken en Klimaat

FTPKB- Fundashon Tienda pa Konsumidó Boneriano

Nibud- Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting

OLB- Openbaar lichaam Bonaire

Samenvatting en conclusies

De gemiddelde consumentenprijzen zijn op Bonaire sinds 2011 met 35 procent gestegen. Een groot deel van deze prijsstijging deed zich de laatste jaren voor, in de periode 2020-2025. Tegelijkertijd zijn ook de inkomens en sociale voorzieningen gestegen, waardoor gemiddeld alle inkomensgroepen er in koopkracht op vooruit zijn gegaan. Tegelijkertijd is het voor minimahuishoudens nog steeds moeilijk om rond te komen. Ten opzichte van de minimumvoorbeeldbegrotingen van het Nibud blijven tekorten bestaan, variërend van 350 tot ruim 1.500 dollar. Deze tekorten doen zich vooral voor bij huishoudens die zijn aangewezen op de particuliere woningmarkt. Wanneer inkomens en sociale voorzieningen geen gelijke tred houden met de snel stijgende kosten van levensonderhoud zal de koopkrachtwinst van de laatste jaren verdampen.

Grote prijsverschillen tussen productcategorieën
De consumentenprijzen op Bonaire zijn met 35 procent toegenomen tussen 2011 en 2025. Tussen uitgaven-categorieën bestaan verschillen. Zo zijn de prijzen in de gezondheidszorg met ruim 100 procent gestegen, maar werd communicatie in 15 jaar tijd juist 30 procent goedkoper. Basisbehoeften, zoals voedsel, huisvesting en gezondheidszorg, zijn harder in prijs gestegen dan de algemene prijsstijging van 35 procent. Normaal gesproken geven huishoudens met lagere inkomens een groter deel van het inkomen uit aan deze basisbehoeften. Hierdoor zijn lagere inkomens extra vatbaar voor de geobserveerde prijsstijgingen.

Inkomens en sociale voorzieningen verhoogd
Het gemiddeld inkomen van werkenden op Bonaire is tussen 2011 en 2025 fors gestegen. Het minimumloon is meermaals verhoogd waardoor de afstand tussen het minimumloon en het gemiddeld loon is verkleind. Ook de sociale voorzieningen, zoals de onderstand en de AOV, zijn in die periode aanzienlijk verhoogd en er werd kinderbijslag ingevoerd. Daarmee is de levensstandaard in Caribisch Nederland dichter naar het sociaal minimum toegegroeid.

Gemiddelde koopkracht voor alle inkomensgroepen omhoog
Gemiddeld genomen zijn inkomens meer gestegen dan de prijzen. De gemiddelde koopkracht is daardoor toegenomen. Tegelijkertijd blijven huishoudens met een minimuminkomen maandelijks tekorten houden ten opzichte van de minimumvoorbeeldbegrotingen die het Nibud in 2023 heeft vastgesteld en die door EBA zijn geïndexeerd. Vooral de kosten van huisvesting zijn bepalend voor de vraag of een huishouden rond kan komen: huishoudens die zijn aangewezen op de particuliere woningmarkt en niet in aanmerking komen voor de Bijdrage Particuliere Verhuur (BPV) komen maandelijks tekort.

Gerichte steun aan minimumhuishoudens kan financiële verlichting bieden
Het hoge algemeen prijspeil van Bonaire kent verschillende oorzaken die inherent zijn aan Bonaire als kleine eilandeconomie. Deze kenmerken kunnen niet met beleid teniet worden gedaan. De overheid kan wel financiële verlichting bieden aan huishoudens die dit nodig hebben door gerichte steun te bieden bij bepaalde grote uitgaven, zoals energie, vervoer en huisvesting. Deze hulp kan financieel zijn, maar kan ook in natura gegeven worden. Hiermee wordt hulp toegespitst op bepaalde groepen of uitgavenposten, wat effectief en doelmatig is. Flankerend beleid, zoals het tegengaan van informele arbeid en het niet-gebruik van sociale regelingen, kan de bestaanszekerheid vergroten. Op lange termijn kan mededingingsbeleid bijdragen aan een gezonder concurrentieklimaat en betere bescherming van consumenten op Bonaire.

Voor zorgvuldig prijsbeleid zijn actuele en volledige data van belang. Cijfers van het CBS over koopkracht, inkomens en inkomensongelijkheid worden met enkele jaren vertraging gepubliceerd. Actuele data zijn voor beleidsmakers van belang om tijdig en voldoende te kunnen bijsturen met koopkrachtversterkende maatregelen. Voor dit onderzoek is ontbrekende data waar nodig en verantwoord aangevuld op basis van aannames.

Inhoudsopgave

1. Inleiding 6
2. Ontwikkeling prijspeil 7
3. Ontwikkeling inkomens 12
4. Ontwikkeling koopkracht 15
5. Beleidsrichtingen 19
Bijlage A. Referenties 21
Bijlage B. Indexatiemethodiek 23

1. Inleiding

De betaalbaarheid van het dagelijks leven op Bonaire is de afgelopen jaren onder druk komen te staan. Sinds 2011 is het algemeen prijspeil op Bonaire met ruim een derde toegenomen. Tegelijkertijd hebben zich belangrijke inkomens- en beleidsontwikkelingen voorgedaan. Zo zijn het minimumloon en sociale voorzieningen, waaronder de onderstand, verhoogd. Deze ontwikkelingen hebben gevolgen voor de koopkracht van huishoudens, maar werken niet voor iedere groep op dezelfde manier door.

Vooral als het gaat om bescherming van huishoudens met lage inkomens is het van belang om beter te begrijpen hoe prijsstijgingen zich verhouden tot inkomensontwikkelingen. Een stijging van de kosten van noodzakelijke uitgaven, zoals voeding, wonen, vervoer en andere basisbehoeften, heeft voor deze huishoudens grotere gevolgen voor hun financiële ruimte dan voor huishoudens met hogere inkomens. Alleen de algemene inflatie geeft daarom onvoldoende inzicht. Ook de ontwikkeling van specifieke bestedingscategorieën en de positie van verschillende typen huishoudens moeten worden onderzocht.

Tegen deze achtergrond heeft Fundashon Tienda pa Konsumidó Boneriano (FTPKB) Economisch Bureau Amsterdam (EBA) gevraagd een onderzoek uit te voeren naar de ontwikkeling van de kosten van levensonderhoud op Bonaire in verhouding tot huishoudinkomens. Het onderzoek brengt de prijsontwikkelingen van de afgelopen vijftien jaar in kaart, plaatst deze waar mogelijk in regionaal perspectief door vergelijkingen met Aruba en Curaçao, en analyseert hoe inkomens van verschillende inkomensgroepen zich hebben ontwikkeld.

Op basis hiervan wordt inzichtelijk gemaakt hoe de koopkracht van huishoudens met lage inkomens zich sinds 2011 heeft ontwikkeld. Daarmee beoogt EBA FTPKB te voorzien van een helder en onderbouwd beeld van de ontwikkeling van de bestaanszekerheid op Bonaire, als basis voor verdere duiding, agendering en beleidsdiscussies.

Het volgende hoofdstuk brengt de ontwikkelingen van het prijspeil in beeld, en vergelijkt deze met Aruba en Curaçao. Hoofdstuk 3 beschrijft de belangrijkste ontwikkelingen in inkomens en sociale regelingen in de periode 2011-2025. Op basis van de ontwikkelingen in prijzen en inkomens wordt in hoofdstuk 4 berekend hoe de koopkracht van verschillende inkomensgroepen zich heeft ontwikkeld. Hierbij is expliciet aandacht voor huishoudens op minimumloon- en AOV-niveau. Tenslotte wordt in hoofdstuk 5 globaal geïnventariseerd hoe het Openbaar Lichaam Bonaire (OLB) en de Rijksoverheid de gevolgen van prijsstijgingen voor minima kunnen mitigeren. Deze inventarisatie maakt geen deel uit van de opdracht die aan EBA is verleend, en moet worden gezien als startpunt voor verder onderzoek en verkenning.

2. Ontwikkeling prijspeil

Het algemeen prijspeil op Bonaire is tussen 2011 en 2025 met 35 procent gestegen. Achter dit gemiddelde gaan grote verschillen schuil tussen productcategorieën. Sommige essentiële uitgavencategorieën stegen beduidend harder dan het algemene prijspeil, terwijl andere categorieën juist minder in prijs toenamen.

Sterke algemene prijsstijging op Bonaire

Het algemeen prijspeil (gemeten via de consumentenprijsindex, CPI) op Bonaire is met 35 procent gestegen sinds 2011. Dit is een gemiddelde van 2,2 procent per jaar. Deze stijging vindt vooral plaats in de periode 2021-2025. Dit hangt samen met internationale economische ontwikkelingen: wereldwijd stegen de prijzen van energie, voedsel en transport na de COVID-19 pandemie. Bonaire is als klein eiland vatbaar voor internationale economische schokken, waardoor deze ontwikkelingen snel doorwerkten op Bonaire.

Figuur 1. Het algemeen prijspeil op Bonaire is met ruim een derde toegenomen sinds 2011.

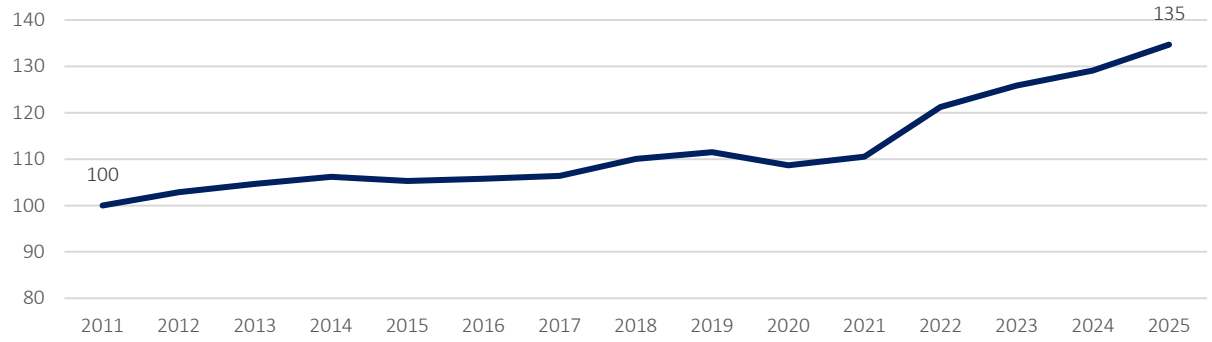

Bron: Economisch Bureau Amsterdam (2026), o.b.v. CBS.[1]

Grote verschillen tussen bestedingscategorieën

Achter de gemiddelde prijsstijgingen van 35 procent gaan grote verschillen schuil tussen productcategorieën. Sommige sectoren laten een relatief beperkte stijging zien, terwijl andere categorieën aanzienlijk sterker in prijs zijn toegenomen dan het algemene prijsniveau. Figuur 2 laat een aantal opvallende uitschieters zien en tabel 1 geeft een volledig overzicht van de prijsontwikkeling per sector.

Figuur 2. Communicatie is sinds 2011 30 procent goedkoper geworden, terwijl de gezondheidszorg juist duurder werd. Deze ontwikkeling is inzichtelijk gemaakt aan de hand van indexcijfers.

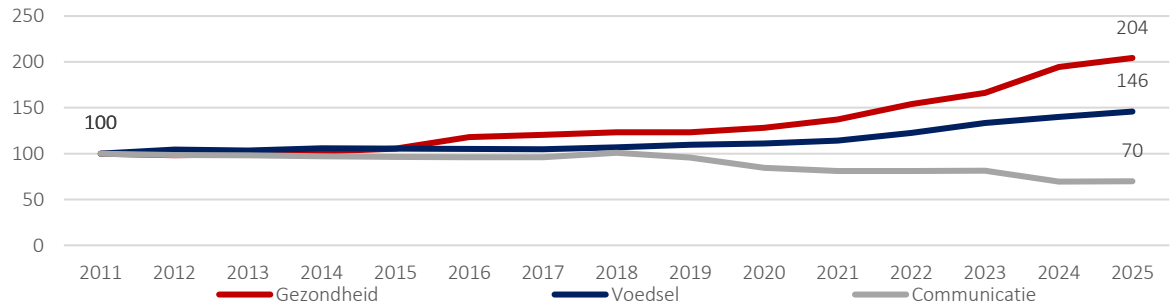

Bron: Economisch Bureau Amsterdam (2026), o.b.v. CBS.[2]

- **De prijzen in de gezondheidszorg stijgen het sterkst:** Tussen 2011 en 2025 stegen de prijzen van gezondheidsgerelateerde goederen en diensten met ruim 104 procent. Hieraan liggen sterke salarisstijgingen en investeringen in de sector ten grondslag. Zo steeg het salaris in de zorg in dezelfde periode met ruim 70 procent. [3] Ook zijn aanzienlijke investeringen gedaan om het zorgniveau naar

[1] CBS, 2026a.
[2] CBS, 2026a.
[3] CBS, 2026b

een voor Nederlandse begrippen acceptabel niveau te tillen.[4] Daarnaast brengen de kleinschaligheid en afgelegen ligging van Bonaire relatief hoge kosten met zich mee. Niet alle zorg kan lokaal worden aangeboden, waardoor patiënten met enige regelmaat moeten worden doorverwezen naar zorginstellingen op andere eilanden of in Europees Nederland. Een aanzienlijk deel van de zorguitgaven bestaat daardoor uit logistieke kosten, zoals vliegtickets, verblijfskosten en vervoer van patiënten. Ook kent Bonaire beperkte mogelijkheden om lokaal zorgpersoneel op te leiden, waardoor een groot deel van het personeel van buiten het eiland moet worden aangetrokken. Ten slotte vergrijst de bevolking en neemt het aantal inwoners toe, wat de druk op het zorgsysteem verder vergroot.[5]

- De prijs van voedingsmiddelen neemt hard toe: In de periode 2011–2025 bedroeg de prijsstijging van voedingsmiddelen bijna 46 procent. Bonaire importeert een groot deel van zijn voedsel[6], waardoor internationale ontwikkelingen op voedselmarkten direct invloed hebben op lokale consumentenprijzen. Vooral vanaf 2021 stegen voedselprijzen wereldwijd sterk. Ook de prijzen van andere eerste levensbehoeften, zoals gezondheid (+104 procent) en huisvesting (+44 procent) zijn sinds 2011 aanzienlijk in prijs gestegen. Huishoudens met een laag inkomen geven relatief een groter deel van het inkomen uit aan eerste levensbehoeften dan huishoudens met hogere inkomens. De sterke stijging van de prijzen van eerste levensbehoeften is een indicatie dat de prijzen voor armere huishoudens relatief harder zijn gestegen dan voor huishoudens met een hoger inkomen.
- Niet alle productcategorieën werden duurder: Binnen de categorie communicatie daalden de prijzen sinds 2011 met ruim 30 procent. Deze ontwikkeling sluit aan bij internationale trends binnen telecom en digitalisering, waarbij technologische vooruitgang en toenemende concurrentie hebben geleid tot lagere prijzen voor communicatiediensten.[7] Daarnaast bestaat er sinds 2020 een eindgebruikerssubsidie voor de tarieven van vaste telecommunicatie.

Tabel 1. De ontwikkeling van de kosten van levensonderhoud is anders voor verschillende sectoren.

Sector	Prijsontwikkeling (2011-2025)
Voedingsmiddelen en alcoholvrije drank	+45,9%
Alcohol en tabak	+69,9%
Kleding en schoenen	+65,3%
Huisvesting, water en energie	+43,7%
Stoffering en huishoudelijke apparaten	+48,4%
Gezondheid	+104,3%
Vervoer	+32,1%
Communicatie	-30,3%
Recreatie en cultuur	+21,4%
Onderwijs	+42,4%
Hotels en restaurants	+58,9%
Diverse goederen en diensten	+18,7%

Bron: Economisch Bureau Amsterdam (2026), o.b.v. CBS.[8]

Minimumvoorbeeldbegrotingen Nibud sinds 2023 met 7 tot 12 procent gestegen

Het Nibud heeft in 2023 minimumvoorbeeldbegrotingen vastgesteld in opdracht van de commissie sociaal minimum. De commissie heeft mede aan de hand van deze begrotingen een sociaal minimum vastgesteld voor Caribisch Nederland. Sinds 2023 hebben verdere prijsstijgingen plaatsgevonden. EBA heeft op basis van prijsstijgingen in de periode 2023-2025 de minimaal vereiste maandbedragen in de Nibud voorbeeldbegrotingen geactualiseerd voor vier huishoudens:

1. een alleenstaande met een inkomen op minimumloonniveau;
2. een alleenstaande ouder met één kind op minimumloonniveau met kinderbijslag;
3. een alleenstaande ouder met twee kinderen op minimumloonniveau met kinderbijslag;
4. een AOV-gerechtigd paar.

Huisvesting vormt een groot component van de maandelijkse uitgaven. Om rekening te houden met het effect van de kosten van huisvesting op het sociaal minimum onderscheidt het Nibud drie scenario's voor huisvestingskosten:

1. Sociale huurwoning met verhuurderssubsidie;

[4] European Observatory on Health Systems and Policies, 2024
[5] European Observatory on Health Systems and Policies, 2024
[6] CBS, 2022
[7] OECD,2023; ITU, 2022
[8] CBS, 2026a.

2. Particuliere verhuur aan de onderkant van de markt[9];
3. Particuliere huurwoning aan de bovenkant van de markt.

Deze indeling is ook aangehouden bij de indexering van de minimumvoorbeeldbegrotingen. De woonlasten zijn niet enkel afhankelijk van prijsstijgingen, maar ook van regelgeving. In bijlage B is meer informatie opgenomen over de wijze waarop de bedragen in tabel 2 tot stand zijn gekomen.

Tabel 2. De prijzen zijn het meest toegenomen in de post reserveringsuitgaven (kleding, inboedel/onderhoud en ziektekosten).

Alleenstaande	2023	2025	Verschil
Totaal vaste lasten	$ 534	$ 539	+1%
Totaal reserveringsuitgaven	$ 240	$ 265	+11%
Totaal huishoudgeld	$ 298	$ 324	+9%
Totaal sociale participatie	$ 207	$ 220	+7%
Totaal exclusief huur	$ 1.279	$ 1.349	+5%
Totaal sociale huur	*$ 1.382*	*$ 1.502*	*+11%*
Onderkant particuliere verhuur	*$ 1.382*	*$ 1.502*	*+11%*
Bovenkant particuliere verhuur	*$ 2.079*	*$ 2.218*	*+7%*
Alleenstaande 1 kind	**2023**	**2025**	**Verschil**
Totaal vaste lasten	$ 621	$ 632	+2%
Totaal reserveringsuitgaven	$ 323	$ 357	+11%
Totaal huishoudgeld	$ 446	$ 485	+9%
Totaal sociale participatie	$ 331	$ 353	+7%
Totaal exclusief huur	$ 1.721	$ 1.827	+6%
Totaal sociale huur	*$ 1.833*	*$ 1.993*	*+9%*
Onderkant particuliere verhuur	*$ 2.721*	*$ 2.913*	*+7%*
Bovenkant particuliere verhuur	*$ 2.721*	*$ 2.913*	*+7%*
Alleenstaande 2 kinderen	**2023**	**2025**	**Verschil**
Totaal vaste lasten	$ 669	$ 686	+3%
Totaal reserveringsuitgaven	$ 426	$ 470	+10%
Totaal huishoudgeld	$ 713	$ 775	+9%
Totaal sociale participatie	$ 462	$ 492	+7%
Totaal exclusief huur	$ 2.270	$ 2.424	+7%
Totaal sociale huur	*$ 2.387*	*$ 2.596*	*+9%*
Onderkant particuliere verhuur	*$ 3.570*	*$ 3.836*	*+7%*
Bovenkant particuliere verhuur	*$ 3.570*	*$ 3.836*	*+7%*
AOV paar	**2023**	**2025**	**Verschil**
Totaal vaste lasten	$ 625	$ 636	+2%
Totaal reserveringsuitgaven	$ 353	$ 393	+11%
Totaal huishoudgeld	$ 514	$ 559	+9%
Totaal sociale participatie	$ 337	$ 359	+6%
Totaal exclusief huur	$ 1.829	$ 1.946	+6%
Totaal sociale huur	*$ 2.249*	*$ 2.526*	*+12%*
Onderkant particuliere verhuur	*$ 2.249*	*$ 2.526*	*+12%*
Bovenkant particuliere verhuur	*$ 2.629*	*$ 2.816*	*+7%*

Bron: Economisch Bureau Amsterdam (2026), o.b.v. Commissie Sociaal Minimum en CBS.[10]

- Vooral reserveringsuitgaven en huishoudgeld zijn sterk in prijs toegenomen: De grootste stijging is zichtbaar bij de reserveringsuitgaven, die voor alle huishoudtypen met ongeveer 10 à 11 procent zijn toegenomen. Ook de uitgaven aan huishoudgeld laten een relatief sterke stijging zien. Deze ontwikkeling wordt vooral veroorzaakt door hogere kosten voor voeding, kleding, persoonlijke verzorging en extra ziektekosten. De vaste lasten zijn beperkter gestegen, doordat de kosten voor telefoon, televisie en internet tussen 2023 en 2025 zijn afgenomen.
- Woonlasten beïnvloeden maandlasten sterk: De verschillen tussen de huurscenario's laten zien dat de woonsituatie een grote invloed heeft op het benodigde inkomen. Alleenstaanden met kinderen ontvangen op de particuliere huurmarkt doorgaans geen bijdrage particuliere verhuur (BPV), waardoor het verschil tussen een sociale huurwoning en de private huurwoning ongeveer duizend dollar per maand bedraagt.
- Voor alleenstaanden op minimumloonniveau stijgen de totale uitgaven tussen de 7 en 11 procent: De sterkste stijging doet zich voor in de scenario's met verhuursubsidie. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de aanzienlijke verhoging van de eigen bijdrage binnen de verhuursubsidieregeling (van 103 dollar naar 179 dollar per maand.[11] De overige kosten van levensonderhoud nemen voor deze groep in mindere mate toe (+5 procent).

[9] Voor alleenstaanden zonder kinderen en AOV-gerechtigden wordt in dit scenario aangenomen dat verhuursubsidie wordt ontvangen. Huishoudens met kinderen hebben in dit scenario geen recht op huursubsidie omdat deze grotere gezinnen een grotere woning nodig hebben die boven de verhuursubsidiegrens uitkomt.
[10] Commissie Sociaal Minimum, 2023; CBS, 2026a.
[11] Openbaar Lichaam Bonaire, 2026

- **Voor alleenstaande ouders nemen de totale uitgaven met 7 tot 9 procent toe:** Hoewel de procentuele stijging vergelijkbaar is met die van andere huishoudtypen, zijn de absolute kostenstijgingen voor deze huishoudens het grootst.

Stijging algemeen prijspeil vergelijkbaar met Curaçao, verschillen tussen sectoren

Om de prijsontwikkelingen op Bonaire in regionaal perspectief te kunnen plaatsen worden deze vergeleken met prijsontwikkelingen op Aruba en Curaçao. Eerder onderzoek heeft al aangetoond dat het prijspeil op Bonaire al in 2013 hoger lag dan op Aruba en Curaçao. Verdere prijsstijgingen sindsdien vergroten dit prijsverschil.

- **De algemene prijsontwikkeling op Bonaire verloopt vergelijkbaar met die van Curaçao:** Figuur 3 laat zien dat het algemeen prijspeil op Bonaire en Curaçao sinds 2011 een vergelijkbaar patroon vertoont. Op Aruba ontwikkelde het algemeen prijspeil zich minder snel.

Figuur 3. De kosten van levensonderhoud op Bonaire hebben zich gemiddeld vergelijkbaar ontwikkeld ten opzichte van Curaçao, en gemiddeld sneller dan op Aruba.

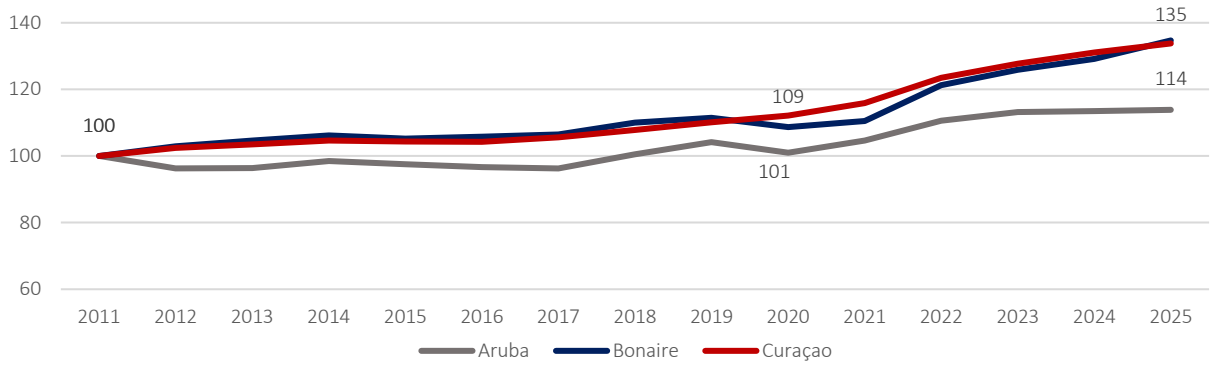

Bron: Economisch Bureau Amsterdam (2026), o.b.v. CBS, CBS Aruba en CBC Curaçao.[12]

- **Grote sectorale verschillen tussen eilanden:** Hoewel het algemeen prijspeil zich vergelijkbaar ontwikkelt op Bonaire en Curaçao bestaan er verschillen in de prijsontwikkelingen tussen productcategorieën op de twee eilanden. Tabel 3 toont de CPI van 2025 per productcategorie en per eiland. In de tabel geven rode cijfers aan waar de prijsstijging relatief harder was (of de prijsdaling relatief minder sterk) dan op Bonaire. De groene, onderstreepte cijfers geven het omgekeerde weer. Bonaire kent relatief sterke prijsstijgingen in kleding en schoenen, horeca, gezondheid en huisvesting, water en energie. In de categorieën communicatie en recreatie en cultuur zijn de prijzen op Bonaire, vergeleken met de buureilanden, daarentegen relatief laag gebleven.

Tabel 3. De prijsverschillen met Aruba en Curaçao verschillen sterk per sector.

Sector	Bonaire	Aruba	Curaçao
Voeding	+45,9%	+33,6%	+69,0%
Alcohol en tabak	+69,9%	-23,8%	+83,6%
Kleding en schoenen	+65,3%	+7,2%	+25,5%
Hotels en restaurants	+58,9%	+19,2%	+29,4%
Gezondheid	+104,3%	+28,6%	+26,7%
Vervoer	+32,1%	+41,2%	+8,4%
Communicatie	-30,3%	-19,3%	+8,4%
Recreatie en cultuur	+21,4%	+56,4%	+28,2%
Onderwijs	+42,4%	+72,5%	+28,2%
Huisvesting, water en energie	+43,7%	-17,9%	+21,7%
Overig	+18,7%	+13,9%	+29,4%

Bron: Economisch Bureau Amsterdam (2026), o.b.v. CBS, CBS Aruba en CBCS.[13]

- **Prijzen op Bonaire ook in absolute zin hoger:** Uit vergelijkend onderzoek blijkt dat de prijzen op Bonaire in 2013 al hoger lagen dan op de buureilanden: gemiddeld 10 procent hoger dan op Curaçao en 13 procent hoger dan op Aruba.[14] De vergelijkbare prijsontwikkeling met Curaçao sinds 2013 betekent dat dit absolute prijsverschil in stand is gebleven. Omdat de prijzen op Bonaire sindsdien harder zijn

[12] CBS, 2026a; CBS Aruba, 2026; CBS Curaçao, 2026.
[13] CBS, 2026a; CBS Aruba, 2026; CBS Curaçao, 2026.
[14] Van Buiren, K.H.S. en van Gent,C., 2013.

gestegen dan op Aruba, is het absolute prijsverschil tussen beide eilanden in de afgelopen jaren groter geworden.

3. Ontwikkeling inkomens

Gemiddeld inkomen sterk gestegen

Het gemiddeld inkomen van werkenden op Bonaire steeg in de periode 2011-2024 van 20.850 dollar naar 31.890 dollar. Wanneer deze groei zich doorzet naar 2025 komt dit neer op een gemiddeld inkomen uit werk van 32.873 dollar (figuur 4). Dit komt neer op een nominale stijging van ruim 57 procent. Figuur 4 laat zien dat de inkomensgroei vooral vanaf 2022 versneld toenam. Het gemiddeld inkomen geeft echter geen inzicht in de verdeling van die groei over de verschillende inkomensgroepen.

Figuur 4. Het gemiddeld inkomen uit werk is tussen 2011 en 2024 nominaal met ruim de helft toegenomen. De stippellijn geeft aan hoe het inkomen zich ontwikkelt als deze gemiddelde stijging zich doorzet.

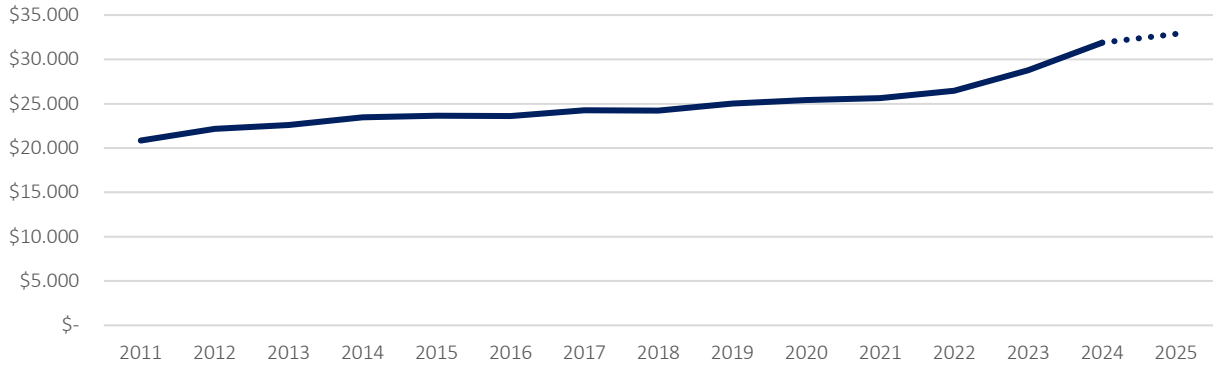

Bron: Economisch Bureau Amsterdam (2026), op basis van CBS.[15]

De inkomensongelijkheid is afgenomen

Tussen 2011 en 2024 is de inkomensongelijkheid op Bonaire, gemeten aan de hand van de Gini-coëfficiënt en de 80/20 ratio, afgenomen.[16] Deze ontwikkeling is ook terug te zien in de ontwikkeling van het minimumloon ten opzichte van het gemiddelde loon uit werk. Recentere cijfers over de ontwikkeling van de inkomensongelijkheid zijn nog niet beschikbaar, waardoor geen uitspraken kunnen worden gedaan over de ontwikkeling van de inkomensongelijkheid na 2024.

Tabel 4. De inkomensongelijkheid op Bonaire is tussen 2011 en 2018 toegenomen, en is richting 2024 gedaald.

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Gini-coëf.	0,39	0,39	0,39	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,39	0,38	0,39	0,4	0,39	0,38
80/20 ratio	8,42	8,84	8,96	9,38	9,35	8,86	9,24	9,18	8,88	7,88	8,8	8,78	7,94	7,42

Bron: Economisch Bureau Amsterdam (2026), o.b.v. CBS (2026c)[17].

Figuur 5. Het minimumloon is naar het gemiddeld inkomen toegegroeid.

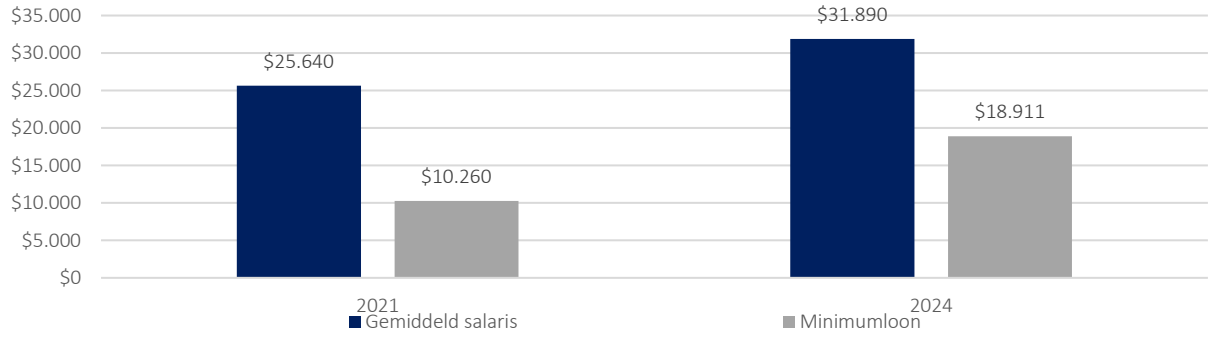

[15] Centraal Bureau voor de Statistiek 2026b.
[16] De 80/20 ratio geeft de verhouding weer van het inkomen van de 20 procent inwoners met het hoogste inkomen ten opzichte van de 20 procent inwoners met het laagste inkomen.. De Gini-coëfficiënt meet de algehele inkomensongelijkheid op een schaal van 0 (maximaal gelijk) tot 1 (maximaal ongelijk).
[17] Centraal Bureau voor de Statistiek, 2026c.

Bron: Economisch Bureau Amsterdam (2026), o.b.v. CBS en Rijksdienst Caribisch Nederland.[18]

- **Sterke ontwikkeling minimumloon:** In 2021 betrof het minimumloon ongeveer 40 procent van het gemiddelde loon. Na de verhogingen van het minimumloon groeiden het gemiddelde loon en het minimumloon verder naar elkaar toe. Een minimumloon komt nu overeen met 59 procent van een gemiddeld salaris. Hierbij dient wel de kanttekening te worden gemaakt dat gegevens over het gemiddelde loon van het CBS onvolledig zijn. Zo kan geen onderscheid worden gemaakt tussen het aantal uur dat iemand werkt. Een parttime werknemer verdient minder dan een fulltime collega met hetzelfde uurloon, en haalt hierdoor het gemiddelde omlaag. De CBS cijfers maken hier geen onderscheid in.

Sociaal vangnet versterkt na aanbevelingen commissie sociaal minimum

Naar aanleiding van de aanbevelingen van de commissie sociaal minimum zijn de sociale voorzieningen en het minimumloon op Bonaire aanzienlijk verhoogd. Deze sterke verhogingen laten ook zien dat het startpunt van de sociale voorzieningen laag is geweest.

Figuur 6: De sociale voorzieningen zijn vanaf 2023 aanzienlijk verhoogd.

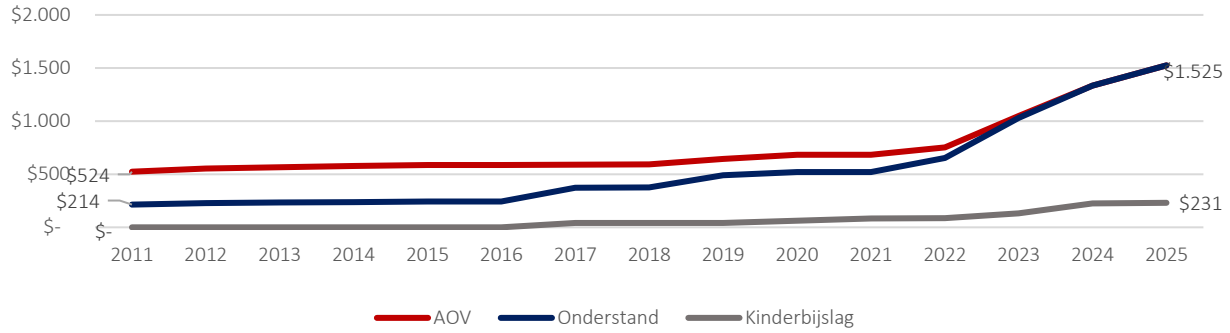

Bron: Economisch Bureau Amsterdam, op basis van CBS.[19]

- **De inkomensregelingen op Bonaire zijn de afgelopen jaren sterk verhoogd:** Figuur 6 illustreert de ontwikkeling van de AOV, de kinderbijslag en de onderstand. Vooral in 2023 en 2024 vonden omvangrijke beleidsmatige verhogingen plaats van deze regelingen.
- **Ook de AOV werd in relatief korte tijd sterk verhoogd:** De AOV steeg van 525 dollar naar 1.525 dollar, een toename van 190 procent. De grootste stijging vond plaats vanaf 2023, toen de AOV geleidelijk richting het ijkpunt voor het sociaal minimum werd gebracht.[20]
- **Onderstanduitkering sterk verhoogd:** De onderstandsuitkering steeg van 214 dollar naar 1.525 dollar, een toename van 613 procent. De grootste verhoging vond plaats in januari 2023, toen de uitkering met 34 procent werd verhoogd, bestaande uit een inflatiecorrectie van 12 procent en een beleidsmatige verhoging van 22 procent. In oktober 2023 volgde een aanvullende stijging van 15 procent. (CBS, 2024)
- **Kinderbijslag ingevoerd en verhoogd:** Sinds 2017 ontvangen ouders op Bonaire kinderbijslag. De uitkering is in de periode 2017–2025 verhoogd van 40 dollar naar 231 dollar per maand.
- **Stijging sociale voorzieningen na laag uitgangspunt:** De sterke stijging van de sociale voorzieningen moet worden gezien tegen de achtergrond van het zeer lage uitgangspunt in 2011. Met name de eerdere hoogte van de onderstand lag ruim onder wat noodzakelijk werd geacht voor een toereikend bestaansminimum zoals gedefinieerd door de Commissie sociaal minimum Caribisch Nederland (2023). De huidige bedragen van de onderstand, de AOV en het minimumloon liggen nu dichterbij het sociaal minimum.

Huishoudens op minimumloon- en AOV-niveau zien hun nominale inkomens toenemen

Huishoudinkomens zijn doorgaans een combinatie van inkomen en (meerdere) inkomensregelingen. Zo kan een gezin inkomen verdienen dat wordt aangevuld met de kinderbijslag. De hoogte van sociale voorzieningen hangt ook af van de huishoudsamenstelling. Voor de eerder geïntroduceerde huishoudsamenstellingen heeft EBA de ontwikkeling van inkomens benaderd.

[18] CBS, 2026b en RCN, 2025.
[19] CBS, 2024a.
[20] RCN, 2023.

Figuur 7 toont de ontwikkeling van de inkomens van de voorbeeldhuishoudens sinds 2011. Aangezien het minimumloon, de AOV en de kinderbijslag hard zijn gestegen de afgelopen jaren, is het totale inkomen van deze groepen erg verbeterd. Vooral bij het AOV paar is een sterke stijging waar te nemen, aangezien beide echtlieden het verhoogde AOV bedrag ontvangen.

Figuur 7. De inkomens van de voorbeeldhuishoudens zijn sinds 2011 hard gestegen.

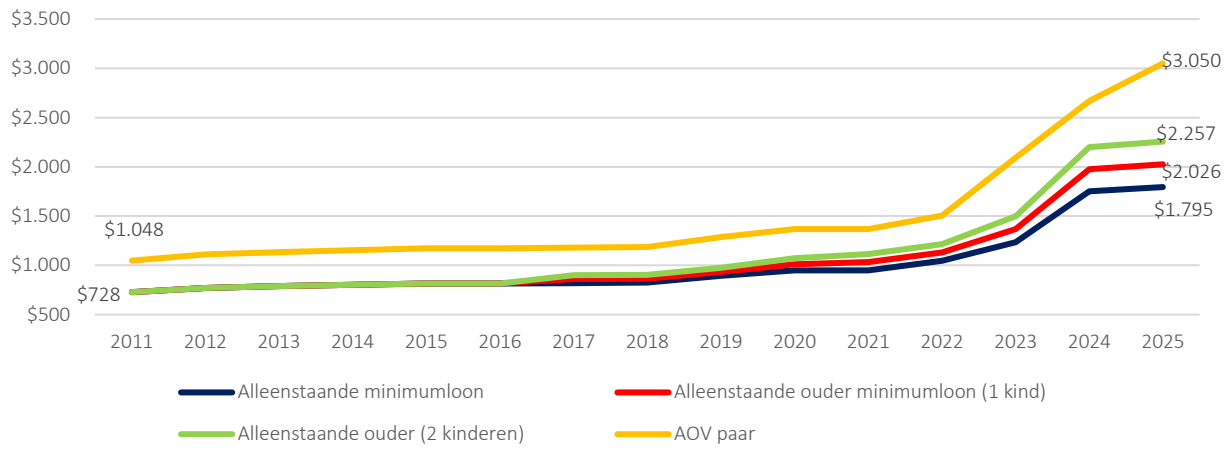

Bron: Economisch Bureau Amsterdam, op basis van CBS[21]

[21] Centraal Bureau voor de Statistiek, 2024a.

4. Ontwikkeling koopkracht

Koopkracht geeft weer hoeveel goederen en diensten huishoudens met hun inkomen kunnen aanschaffen. In dit onderzoek is de koopkracht berekend door de inkomensontwikkeling af te zetten tegen de ontwikkeling van consumentenprijzen.

Gemiddeld genomen is de koopkracht op Bonaire voor alle inkomensniveaus verbeterd als gevolg van de stijgingen van de inkomens en de sociale voorzieningen. De tekorten van huishoudens op minimumloonniveau ten opzichte van de minimumvoorbeeldbegrotingen zijn ook afgenomen. Tegelijkertijd bestaan er nog wel degelijk tekorten. Zeker huishoudens zonder sociale huurwoning en zonder Bijdrage Particuliere Verhuur (BPV) komen maandelijks tekort ten opzichte van het sociaal minimum.

Gemiddeld inkomen harder toegenomen dan kosten van levensonderhoud

Het gemiddeld inkomen uit werk is sinds 2011 harder toegenomen dan de inflatie. Tussen 2011 en 2025 nam de koopkracht van een gemiddeld inkomen met circa 17 procent toe (figuur 8). De gemiddelde inkomensgroei overtrof daarmee de stijging van het algemeen prijspeil. Dit betekent dat huishoudens met een gemiddeld inkomen in 2025 per saldo meer goederen en diensten konden aanschaffen dan in 2011.

Figuur 8. De koopkracht van het gemiddeld inkomen is sinds 2011 met 17 procent gestegen.

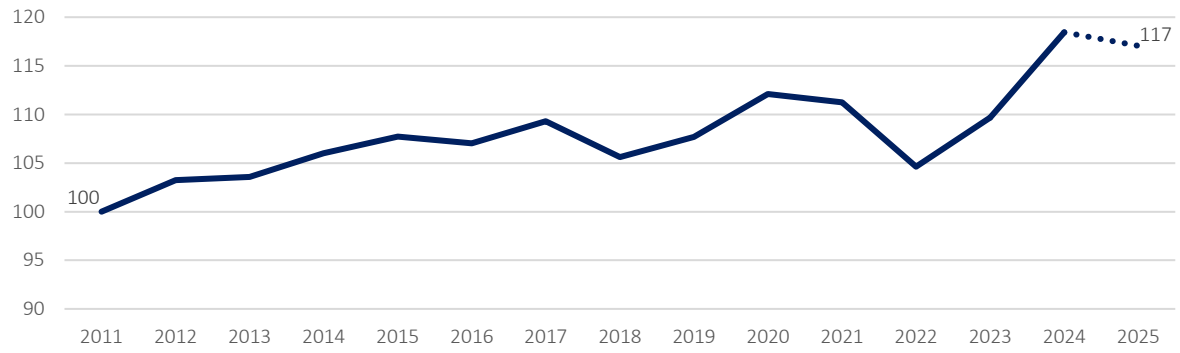

Bron: Economisch Bureau Amsterdam (2026), op basis van CBS.[22]

Werknemers op minimumloonniveau hebben tussen 2022 en 2025 een sprong in koopkracht gemaakt

De koopkracht van Bonairianen met een minimuminkomen is sterker toegenomen dan de koopkracht van het gemiddelde inkomen. Na correctie voor inflatie, is de koopkracht van een minimuminkomen met 83 procent toegenomen sinds 2011 als gevolg van de sterke toename van het minimumloon na de aanbevelingen van de commissie sociaal minimum.

Figuur 9. De koopkracht van het minimumloon is met 83 procent toegenomen.

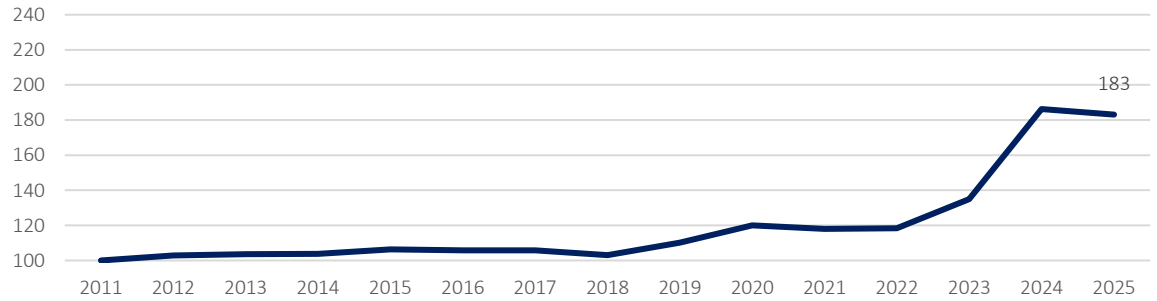

Bron: Economisch Bureau Amsterdam (2026), o.b.v. CBS.

[22] Centraal Bureau voor de Statistiek, 2026a; Centraal Bureau voor de Statistiek, 2026b.

Reële waarde sociale voorzieningen sterk gestegen na 2023

- Koopkracht sociale minima toegenomen: De reële waarde van de AOV en de onderstand nam respectievelijk met 116 en 429 procent toe, terwijl de kinderbijslag vanaf 2016 als aanvulling hierop werd geïntroduceerd (figuur 10). De stijging van deze inkomensregelingen was groter dan de stijging van het algemene prijspeil. Daardoor konden huishoudens die afhankelijk zijn van deze regelingen in 2025 meer goederen en diensten aanschaffen dan in 2011. Vooral de koopkracht van de onderstand nam sterk toe.

Figuur 10. De sociale voorzieningen zijn harder toegenomen dan de inflatie. De verticale as geeft het indexcijfer van de koopkrachtontwikkeling weer.

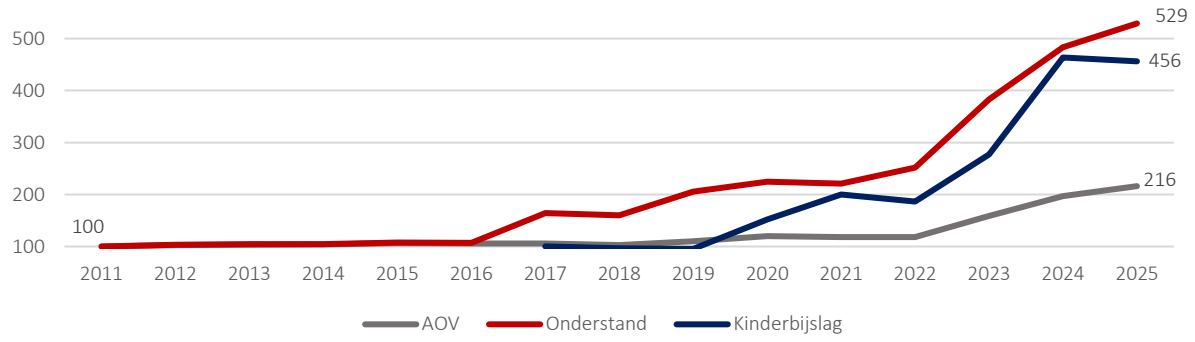

Bron: Economisch Bureau Amsterdam, op basis van CBS.[23]

25 procent armste huishoudens gaan er in verhouding meer op vooruit dan 25 procent rijkste huishoudens

Eerdergenoemde cijfers over het gemiddeld inkomen en de sociale voorzieningen geven een beeld van de koopkracht van mensen met enkel inkomen uit werk of enkel inkomen uit sociale voorzieningen. Wanneer wordt gekeken naar het huishoudinkomen is vaak sprake van een combinatie van inkomen uit werk en uit inkomensoverdrachten. In tabel 5 zijn gestandaardiseerde mediane inkomens van huishoudens, zowel uit werk als inkomensoverdrachten, ingedeeld in vier kwartielen.[24] Het eerste kwartiel vertegenwoordigt de 25 procent huishoudens met het laagste inkomen, het tweede kwartiel de 25 procent huishoudens met het éénnalaagste inkomen, enzovoort.

Tabel 5. Huishoudens met lagere inkomens gaan er relatief meer op vooruit dan huishoudens met hogere inkomens.

Huishoudtype	Koopkrachtontwikkeling
Eerste inkomenskwartiel	+61,4%
Tweede inkomenskwartiel	+64,1%
Derde inkomenskwartiel	+61,8%
Vierde inkomenskwartiel	+57,0%

Bron: Economisch Bureau Amsterdam (2026), o.b.v. CBS.[25].

- Tweede inkomenskwartiel kent de sterkste stijging: Huishoudens in het tweede inkomenskwartiel zijn er ruim 64 procent in koopkracht op vooruitgegaan. Huishoudens in het eerste en derde kwartiel kende een iets zwakkere stijging van resp. 61,4 en 61,8 procent.
- Huishoudens met hoogste inkomens minder in koopkracht gestegen: De 25 procent huishoudens met het hoogste gestandaardiseerde inkomen zijn er 57 procent op vooruit gegaan. Hiermee was de koopkrachtstijging van de 25 procent rijkse huishoudens minder sterk dan die van armere huishoudens.

Ondanks verhogingen minimumloon en sociale voorzieningen blijven tekorten bestaan voor huishoudens rond het sociaal minimum

Het Nibud heeft in 2023 minimumvoorbeeldbegrotingen opgesteld voor huishoudens in Caribisch Nederland. In dat jaar kenden alle voorbeeldhuishoudens maandelijkse tekorten ten opzichte van de minimumvoorbeeldbegrotingen van het Nibud. Naar aanleiding van deze begrotingen, en de aanbevelingen van de commissie sociaal minimum, zijn aanzienlijke verhogingen aangebracht in het minimumloon en de sociale voorzieningen. EBA heeft aan de hand van een categorische indexatie berekend hoe groot de tekorten ten opzichte van de minimumvoorbeeldbegrotingen uit 2023 zouden zijn. Deze geïndexeerde bedragen zijn vergeleken met de inkomens van verschillende huishoudtypen, inclusief kinderbijslag. Aan de hand van deze analyse is berekend

[23] Centraal Bureau voor de Statistiek, 2024a; Centraal Bureau voor de Statistiek, 2026a.
[24] De inkomens van huishoudens zijn gestandaardiseerd, wat wil zeggen dat verschillen in huishoudgroottes zijn verdisconteerd in de cijfers. Ook zijn voor deze cijfers de mediane besteedbare inkomens gebruikt. Het mediane inkomen betekent dat binnen elk kwartiel het aantal mensen dat meer verdient gelijk is aan het aantal mensen dat minder verdient.
[25] Centraal Bureau voor de Statistiek, 2026d.

of huishoudens na deze ontwikkelingen tekorten of overschotten houden ten opzichte van 2023. In 2025 zijn deze tekorten verminderd, maar nog steeds aanwezig. De variatie in woonlasten is bepalend voor de vraag of huishoudens maandelijks tekortkomen of geld overhouden.

- Alleenstaanden op minimumloon licht in de plus bij lage woonlasten: Een alleenstaande met lage woonlasten (op het niveau van sociale huur) kende in 2023 een tekort van 146 dollar per maand. Na de inkomensstijgingen van de laatste jaren is dit een overschot van 266 dollar. In een scenario met hoge woonlasten, aan de bovenkant van de private woningmarkt, resteert nog steeds een tekort van 424 dollar, tegenover ruim 800 dollar in 2023.
- Alleenstaande ouders met één kind houdt bij lage huur geen geld over: Een alleenstaande ouder met een minimumloon en kinderbijslag zou in een scenario met lage huur geen tekort hebben, maar ook geen buffer. In een scenario met hoge woonlasten blijft sprake van een tekort van 888 dollar. Dit tekort is lager ten opzichte van 2023 (1.354 dollar) maar nog steeds substantieel.
- Alleenstaande ouders met twee kinderen komen niet rond: Hoewel het inkomen, inclusief kinderbijslag, sinds 2023 sterk is toegenomen en de tekorten in alle huurscenario's zijn afgenomen, is het sociaal minimum nog niet bereikt. Ook bij een scenario met lage woonlasten resteert in 2025 een tekort van 346 dollar per maand, tegenover 889 dollar in 2023. In een scenario met hoge woonlasten bedraagt het tekort 1.579 dollar per maand. Deze huishoudens blijven daarmee de grootste financiële kwetsbaarheid kennen van de onderzochte minimumloonhuishoudens.
- Sociaal minimum voor AOV paren binnen bereik: Ondanks de prijsontwikkelingen van de laatste jaren lijken paren die allebei AOV ontvangen de minimale kosten uit de Nibud voorbeeldbegrotingen te kunnen dekken, ook in een scenario met hogere woonlasten. Waar in 2023 nog een tekort bestond zou er nu nog een klein bedrag moeten overblijven. Dit komt voornamelijk doordat een AOV paar twee keer AOV-ontvangt, waardoor de inkomsten van deze paren hoger is dan van de alleenstaande ouders met minimumloon.

Tabel 6. Voor huishoudens op minimumloonniveau met hoge woonlasten blijven tekorten bestaan.

	Tekort/overschot 2023	Tekort/overschot 2025	Ontwikkeling koopkracht
Alleenstaande met minimumloon			
Lage woonlasten	-$ 146	+$ 266	+$ 412
Hoge woonlasten	-$ 843	-$ 424	+$ 419
Alleenstaande ouder (1 kind) met minimumloon			
Lage woonlasten	-$ 466	+$ 20	+$ 486
Hoge woonlasten	-$ 1.354	-$ 888	+$ 466
Alleenstaande ouder (2 kinderen) met minimumloon			
Lage woonlasten	-$ 889	-$ 346	+$ 543
Hoge woonlasten	-$ 2.072	-$ 1.579	+$ 493
AOV-paar			
Lage woonlasten	-$ 155	+$ 524	+$ 679
Hoge woonlasten	-$ 535	+$ 234	+$ 769

Bron: Economisch Bureau Amsterdam (2026).

Eén op de vijf Bonairianen leeft in armoede

Ruim één op de vijf Bonairianen verdiende in 2024 onvoldoende om de bedragen uit de minimumvoorbeeldbegrotingen van het Nibud te bekostigen. Onder kinderen is dit aandeel substantieel hoger.

- Eén op de vijf Bonairianen komt maandelijks tekort: Volgens het CBS verdiende 21 procent van de Bonairianen in 2024 te weinig om de uitgaven uit de minimumvoorbeeldbegrotingen van het Nibud te betalen. In 2023 was dit aandeel nog 32 procent. Hieruit volgt dat de armoede in Bonaire is afgenomen, maar dat nog steeds veel huishoudens maandelijks geld tekort komen. Bonairianen in armoede verdienden in 2024 gemiddeld 29 procent minder dan nodig om te kunnen voldoen aan de minimumvoorbeeldbegrotingen. Recentere CBS cijfers over armoede op Bonaire ontbreken.[26]
- Veel kinderen leven in armoede: Het aandeel minderjarige kinderen in armoede ligt hoger dan het aandeel volwassenen. 29 procent van de minderjarigen op Bonaire leeft in armoede. In 2023 betrof dit 41 procent. Ook hier is een verbetering zichtbaar, maar blijft het aandeel kinderen in armoede hoog. Oudere cijfers over het aandeel kinderen in armoede zijn niet beschikbaar.

Maandelijkse tekorten werken schuldenproblematiek in de hand

De maandelijkse tekorten weergegeven in tabel 6 werken zogenaamde 'overlevingsschulden' in de hand.[27] Dit zijn schulden die huishoudens aangaan om in de dagelijkse behoeften te voorzien. Schulden in Caribisch

[26] Centraal Bureau voor de Statistiek, 2026[e].
[27] Veerman, Horssen en Warnaar (2023).

Nederland worden doorgaans niet aangegaan bij bancaire instellingen en blijven daardoor onzichtbaar voor instanties. Maandelijkse tekorten zijn op basis van de analyse in tabel 6 aannemelijk, maar blijven buiten het zicht. Hierdoor is hulp aan huishoudens met schulden lastig vorm te geven.

5. Beleidsrichtingen

Door de forse stijging van het minimumloon en de sociale voorzieningen is een groot deel van de huishoudens op Bonaire er ondanks de toegenomen kosten van levensonderhoud in koopkracht op vooruit gegaan. Tegelijkertijd blijven prijsstijgingen een risico vormen. Wanneer de sociale voorzieningen en inkomens niet gelijke tred houden met het prijspeil dreigt een uitholling van de koopkracht. Inkomensbeleid en beleid gericht op het verlagen van de kosten van levensonderhoud blijft daarom van belang. In dit hoofdstuk worden beleidsrichtingen gegeven om de koopkracht van minima te verbeteren.

De inherente kenmerken van Bonaire als kleine eilandeconomie kunnen niet worden weggenomen met beleid
De hoge kosten van levensonderhoud op Bonaire kennen verschillende oorzaken. Bonaire is een kleine eilandeconomie, met slechts beperkte concurrentie en een grote afhankelijkheid van import.[28] Het prijsniveau op Bonaire wordt in belangrijke mate bepaald door de prijzen die in het buitenland worden gevraagd.[29] Ook is Bonaire kwetsbaar voor verstoringen van internationale aanleverketens, zoals een pandemie of handelsoorlog. Beleid kan deze kenmerken niet wegnemen. De voorgestelde beleidsrichtingen richten zich in belangrijke mate op subsidies en inkomensregelingen gericht op Bonairianen die hier het meest behoefte aan hebben.

Gerichte steun en steun in natura zijn bruikbare instrumenten om minimumhuishoudens te bereiken
Gericht prijs- en inkomensbeleid biedt hulp aan specifieke groepen in de samenleving bij het sluitend krijgen van het huishoudboekje. Daarbij ligt het voor de hand om aan te sluiten bij kostenposten die noodzakelijk zijn, relatief zwaar drukken op het maandbudget en waarop huishoudens zelf maar beperkt kunnen besparen. Inkomenssteun blijft dan niet beperkt tot generieke verhogingen, maar wordt verbonden aan concrete bestaanszekerheidsrisico's zoals energie, wonen en vervoer. EBA concludeerde eerder dat verhoging van het minimumloon en de onderstand op zichzelf vaak onvoldoende is voor effectieve armoedebestrijding, en dat aanvullende instrumenten, waaronder toeslagen of hulp in natura, noodzakelijk kunnen zijn.[30]

Buiten inkomensregelingen, zoals de onderstand en de AOV, kan hulp in natura voor huishoudens bijdragen aan het bestrijden van armoede. Dergelijke instrumenten kunnen beter worden gericht op specifieke groepen, zoals kinderen, of op bepaalde kostenposten, zoals huur en zorg. In-natura regelingen zijn effectief bij armoedebestrijding. Mensen in armoede hebben door stapeling van problematiek soms moeite met het maken van de juiste keuzes. Het bieden van houvast en zekerheid via bijvoorbeeld voeding, gezondheidszorg en onderdak kan dan effectiever zijn dan het verhogen van inkomens. Daarnaast kan ook worden gedacht aan verzekeringen voor begrafenissen en specifieke regelingen bij natuurrampen om grote schokken in het inkomen op te vangen.

Het verlagen van de kosten van energie, huisvesting en vervoer voor minima geeft ruimte om nieuwe prijsstijgingen op te vangen

- Verlagen energierekening: Energielasten drukken zwaar op het huishoudbudget. In de geïndexeerde minimumvoorbeeldbegrotingen van het Nibud zijn huishoudens, afhankelijk van de samenstelling, 100 tot 190 dollar per maand kwijt aan energiekosten. Gerichte en permanente verlaging van de energierekening van minimahuishoudens creëert ruimte om de stijgende lasten op andere gebieden op te vangen.
- Lagere energietarieven: Beleid dat leidt tot lagere energie- en nutstarieven voor eindgebruikers kunnen bredere economische effecten hebben. Lagere kosten voor bedrijven kunnen de productiekosten beperken en daarmee bijdragen aan lagere prijsdruk, al is de mate van doorwerking afhankelijk van concurrentie en marktmacht.
- Openbaar vervoer: Op Bonaire is geen openbaar vervoer beschikbaar. Hierdoor zijn huishoudens voornamelijk aangewezen op de auto. In de door EBA geïndexeerde minimumvoorbeeldbegrotingen van het Nibud besteden huishoudens tussen de 250 en 280 dollar per maand aan vervoer. Betaalbaar openbaar vervoer verlaagt de lasten van huishoudens waardoor meer financiële ademruimte en weerbaarheid ontstaat. Vanuit de Rijksoverheid is al structureel 700 duizend dollar per jaar beschikbaar gesteld voor de ontwikkeling van een busnetwerk op Bonaire. Het uitvoeren van deze bestaande

[28] Commissie sociaal minimum, 2023.
[29] Meindert et Al.,, 2017
[30] Van Buiren & Van Vuuren, 2023

plannen voor het openbaar vervoer kan voor sommige groepen de financiële weerbaarheid vergroten.[31]

- Sociale huur en woonlasten: Er is een groot tekort aan sociale huurwoningen op Bonaire. Hierdoor zijn veel inwoners aangewezen op de dure particuliere huurmarkt. Op de lange termijn kan met een groter aanbod van sociale huurwoningen een grotere groep gezinnen worden voorzien van betaalbare huisvesting. De wachtlijst bij de Fundashon Cas Bonairiano is echter lang en niet op korte termijn verholpen.[32] Tot die tijd zijn vormen van steun, bijvoorbeeld via de Bijdrage Particuliere Verhuur (BPV), voor veel huishoudens van belang om de kosten van huisvesting te kunnen betalen.

Bonaire kan baat hebben bij mededingingswetgeving, maar dit is (nog) niet ingevoerd in Caribisch Nederland

- Mededinging: In Caribisch Nederland is, in tegenstelling tot Europees Nederland, geen mededingingswetgeving van kracht. Eerder concludeerde EBA dat er geen inhoudelijke redenen zijn om mededingingswetgeving niet in het Caribische deel van Nederland te introduceren.[33] Als kleine eilandeconomie kent de Bonairiaanse markt karakteristieken die anticompetitief gedrag in de hand kunnen spelen, zoals een kleine schaal, een geïsoleerde ligging en grote afhankelijkheid van een relatief kleine groep importeurs. Mededingingsbeleid (en de handhaving hiervan) draagt bij aan een eerlijker speelveld waarbij meer op concurrentie en prijs wordt geconcurreerd.[34] Tegelijkertijd kan beleid de inherente kenmerken van Bonaire als kleine eilandeconomie niet wegnemen. Recent is in opdracht van het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) een onderzoek uitgevoerd naar de mogelijkheid om mededingingswetgeving te introduceren in Caribisch Nederland.[35] De resultaten van dit onderzoek worden naar verwachting in het restant van 2026 gepubliceerd.
- Prijsregulering: Vormen van prijsregulering kunnen de prijzen van basisbehoeften drukken wanneer dit beleid efficiënt wordt ingericht. Om efficiënt te zijn moet dit beleid de juiste prikkels geven aan ondernemers om marktwerking te bevorderen zonder de vrijheid van de ondernemer om prijzen te zetten ondermijnt.[36] Hierbij kan worden gedacht aan prijsvergelijkingen of aan vrijwillige afspraken, vergelijkbaar met de Bon Kompra afspraken zoals die in het verleden zijn gemaakt tussen ondernemers, het openbaar lichaam en de FTPKB.

Huishoudens die geen gebruik maken van sociale regelingen of het minimumloon staan verder af van het sociaal minimum

- Verminder het niet-gebruik van regelingen: Een onbekend aantal mensen dat recht heeft op sociale regelingen maakt hier geen gebruik van. Hoewel hier geen cijfers over bestaan betreft het een wereldwijd fenomeen dat inwoners geen gebruik maken van alle sociale voorzieningen die tot hun beschikking staan. Juist inwoners die moeite hebben om via de juiste kanalen hulp te vragen zijn hiervan de dupe. Beleid om het gebruik van regelingen te bevorderen ondersteunt een 'onzichtbare' groep van armen.
- Informele arbeid: De aanzienlijke verhogingen van het minimumloon de laatste jaren kan voor werkgevers aanleiding zijn informele arbeid in te zetten. Informele arbeiders verdienen een loon onder het minimum, en kunnen daardoor moeilijker voorzien in dagelijkse uitgaven. Op dit moment is er weinig bekend over de omvang van de informele arbeidsmarkt op Bonaire. Het verder inzicht verkrijgen in de omvang van de informele economie, en beleid om de informele arbeidsmarkt te bestrijden, verkleint de kans dat mensen rond moeten komen van een inkomen lager dan het minimumloon.

Gericht koopkrachtbeleid vereist actuele en volledige data

CBS cijfers over koopkrachtontwikkeling, inkomensongelijkheid en huishoudinkomens worden doorgaans met enkele jaren vertraging gepubliceerd. Om goed en tijdig te kunnen bijsturen is het van belang goede en actuele data te hebben over de economie en inkomensposities van huishoudens. Bovenop het koopkrachtbeleid dat in dit hoofdstuk centraal staat is het daarom van belang dat de datavoorziening van CBS meer data kan verzamelen en dit sneller publiceert.

[31] Kamerbrief 36 600 IV, nr 12., 2025.
[32] Fundashon Cas Bonairiano, 2024.
[33] Van Buiren & van Vuuren, 2023.
[34] Van Buiren & van Vuuren, 2023; van Buiren & van Gent, 2013.
[35] Kamerbrief 36 600 IV, nr 12., 2025.
[36] Van Buiren & van Vuuren, 2023.

Bijlage A. Referenties

Bonaire.nu, *Staatssecretaris zet druk op komst eerste buslijn Bonaire.* Geraadpleegd via: https://www.bonaire.nu/nieuws/nieuws-van-bonaire-infrastructuur/90505/staatssecretaris-zet-druk-op-komst-eerste-buslijn-bonaire-die-bussen-moeten-zo-snel-mogelijk-gaan-rijden

Van Buiren, K. & van Vuuren, D. (2023) *sociaal minimum in economisch perspectief*. Economisch Bureau Amsterdam/SEO Economisch Onderzoek

van Buiren, K., & van Gent, C. (2013). *Effectief prijs- en mededingingsbeleid in Caribisch Nederland: advies aan het Bestuurscollege van het Openbaar Lichaam Bonaire*. SEO Economisch Onderzoek.

Centraal Bureau voor de Statistiek Aruba (2026), *CPI reports 2026*. Geraadpleegd via: https://cbs.aw/wp/index.php/2026/03/06/cpi-reports-2026/

Centraal Bureau voor de Statistiek Curaçao. (2026). *CPI tabellen.* Geraadpleegd via: https://cuatro.sim-cdn.nl/cbscuracao/uploads/annual2.pdf?cb=Qqrewjgw

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2022, 8 november). *Caribisch Nederland, Bonaire; in-, uitvoerwaarde en handelssaldo, SITC.* Geraadpleegd via: https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/82659NED/table?ts=1774366248749

Centraal Bureau voor de Statistiek (2024). *Nulmeting monitor Macro-economische context Caribisch Nederland.* Geraadpleegd via: https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/aanvullende-statistische-diensten/2024/nulmeting-monitor-macro-economische-context-caribisch-nederland/bijlage-2-verhogingen-onderstand-aov-en-kinderbijslag

Centraal Bureau voor de Statistiek (2025). *Kosten bedrijfsvoering Bonaire, 2022*. Geraadpleegd via: https://www.cbs.nl/nl-nl/maatwerk/2025/17/kosten-bedrijfsvoering-bonaire-2022

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2026a). *Caribisch Nederland; consumentenprijsindex (CPI) 2017=100*. Geraadpleegd via: https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/84046NED/table?ts=1779089714743

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2026b). Caribisch Nederland; b*anen en lonen, economische activiteit (SBI 2008).* Geraadpleegd via: https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/82519NED/table?ts=1776326842421

Centraal Bureau voor de Statistiek (2026c). *Caribisch Nederland; inkomensongelijkheid bij particuliere huishoudens*. Geraadpleegd via: https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/83552NED/table?ts=1784218277866

Centraal Bureau voor de Statistiek (2026d*). Caribisch Nederland; koopkrachtontwikkeling personen in particuliere huishoudens*. Geraadpleegd via: https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/83551NED/table?ts=1784218361638

Centraal Bureau voor de Statistiek (2026e). *Armoede op Bonaire, Sint Eustatius en Saba in 2024 gedaald.* Geraadpleegd via: https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2026/29/armoede-op-bonaire-sint-eustatius-en-saba-in-2024-gedaald

Commissie sociaal minimum Caribisch Nederland. (2023). *Een waardig bestaan: Een sociaal minimum dat voorziet in toenemend perspectief op zelfredzaamheid*. Geraadpleegd via: https://open.overheid.nl/documenten/592617f6-72de-415d-9137-646f850c7803/file

Van der Ende, M., van den Bergh., R en Peeters, R. *Loonruimte minimumloon CN.* Ecorys (2020).

European Observatory on Health Systems and Policies. (2024). *The Caribbean Netherlands: Health system review*. World Health Organization, Regional Office for Europe on behalf of the European Observatory on Health Systems and Policies.

Fundashon Cas Bonairiano, *Gespreksnotitie voor rondetafelgesprek Volkshuisvesting Caribisch Nederland.* Geraadpleegd op 22 juni 2026 via: https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2024Z17000&did=2024D40906

International Monetary Fund. (2022). *World Economic Outlook Update: Rising caseloads, a disrupted recovery, and higher inflation*. Geraadpleegd via: IMF World Economic Outlook Update

International Telecommunication Union. (2022). *Measuring digital development: Facts and Figures 2022. Genève: ITU*. Geraadpleegd via: https://www.itu.int/en/ITU-D/Statistics/Pages/facts/default.aspx

Mak et al. (2024). *Steep Island, High Prices*. Economisch Bureau Amsterdam.

Meindert et Al. (2017), *Onderzoek naar prijzen in Caribisch Nederland*. Ecorys.

OECD. (2023). OECD Digital Economy Outlook 2023. Parijs: Organisation for Economic Co-operation and Development. Geraadpleegd via: https://www.oecd.org/digital/digital-economy-outlook/

Openbaar Lichaam Bonaire. (2026). *BPV*. Geraadpleegd op 22 juni 2026, via: https://bonairegov.com/inwoners/bpv

Priva (2026). *Nulmeting Lokale Voedselproductie Aruba, Bonaire, Curaçao, Saba, Sint Eustatius & Sint Maarten.*

Raad van State (2026), *Woningwet BES (het kunnen toelaten van woningstichtingen in Caribisch Nederland tot het stelsel van woningcorporaties in Europees Nederland).* Geraadpleegd op 22 juni via: https://www.raadvanstate.nl/adviezen/@156672/w04-26-00051/

Rijksdienst Caribisch Nederland. (2023). *Stijging onderstand voor alleenstaanden en AWW vanaf 1 oktober 2023.* Geraadpleegd via: https://www.rijksdienstcn.com/actueel/nieuws/2023/september/15/stijging-onderstand-voor-alleenstaanden-en-aww-vanaf-1-oktober-2023

Rijksdienst Caribisch Nederland (2025). *Minimum- en maximumlonen. https://www.rijksdienstcn.com/sociale-zaken-werk*

Veerman, N., van Horrsen, C., Warnaar, M. *Zicht op schulden in Caribisch Nederland*. Nibud (2023).

Warnaar, M., Bos, J., van Horrsen, C., Lamers, S., Veerman, N., Wieman, G. *Minimumvoorbeeldbegrotingen voor Caribisch Nederland*. Nibud (2023).

Bijlage B. Indexatiemethodiek

De uitgaven binnen de minimumvoorbeeldbegrotingen zijn categorisch geïndexeerd

Tabel B1 toont de uitgaven die door het Nibud in 2023 zijn opgenomen in de minimumvoorbeeldbegrotingen. De kosten die huishoudens binnen deze bestedingscategorieën maken zijn categorisch geïndexeerd tot en met 2025. De data zijn afkomstig van het Centraal Bureau voor de Statistiek.[37] Tabel B1 geeft weer welke bestedingscategorie hierbij is gehanteerd. Wanneer geen van de bestedingscategorieën passend is, is gekozen voor de bestedingscategorie 'diversen'.

Tabel B1. De uitgaven in de minimumvoorbeeldbegrotingen zijn categorisch geïndexeerd aan de hand van de bestedingscategorieën van het CBS.

Uitgave	CPI categorie
Gas	Huisvesting, water en energie
Elektriciteit	Huisvesting, water en energie
Water	Huisvesting, water en energie
Telefoon, televisie, internet	Communicatie
Lokale lasten en diensten (bijv. Paspoort)	Diversen
Verzekeringen	Diversen
School- en studiekosten	Onderwijs
Bankkosten	Diversen
Vervoerskosten	Vervoer
Kleding	Kleding en schoenen
Inboedel/onderhoud huis	Huisvesting, water en energie
Extra ziektekosten	Gezondheid
Voeding	Voedingsmiddelen en alcoholvrije dranken
Was-en schoonmaakartikelen	Stoffering en huishoudelijke apparaten
Persoonlijke verzorging	Diversen
Sociale participatie	Diversen
Particuliere huur zonder verhuursubsidie	Huisvesting, water en energie

Bron: Economisch Bureau Amsterdam (2026).

De kosten van huisvesting kunnen niet enkel worden bepaald aan de hand van inflatie, omdat regelgeving over de eigen bijdrage binnen de BPV en sociale huurwoningen hierbij een rol spelen. Tabel B2 geeft de woonlasten weer zoals deze zijn opgenomen in de koopkrachtanalyse van dit rapport.

Tabel B2. Voor elk huishouden is een scenario met lage woonlasten en een scenario met hoge woonlasten bepaald.

Huishoudtype	Scenario lage huur	Scenario hoge huur
Alleenstaande, geen kinderen	$ 179	$ 869
Alleenstaande, 1 kind	$ 179	$ 1.086
Alleenstaande, 2 kinderen	$ 179	$ 1.412
AOV paar	$ 580	$ 869

Bron: Economisch Bureau Amsterdam (2026).

- Kosten sociale huur: De prijs van een sociale huurwoning is 10 procent van het inkomen voor een huishouden op minimumloonniveau. Voor een huishouden op twee keer minimumloonniveau geldt een bedrag van 17 procent van het inkomen.[38] Het minimumloon bedroeg in 2025 1.795 dollar. De sociale huurwoning van een alleenstaande is daarom opgenomen voor een bedrag van 179 dollar.
- Eigen bijdrage BPV: Voor huishoudens met een minimumloon is de eigen bijdrage binnen de BPV 179 dollar.[39] De BPV is alleen beschikbaar wanneer de huur lager is dan 979 dollar.
- Particuliere huurwoning zonder BPV: De huur van een particuliere huurwoning zonder BPV is bepaald door de huurlast in de minimumvoorbeeldbegroting van het Nibud te indexeren. Hiervoor is het inflatiepercentage in de bestedingscategorie 'huisvesting, water en energie' gebruikt.
- Bedragen scenario lage woonlasten: De eigen bijdrage binnen de BPV en de prijs van een sociale huurwoning zijn voor een alleenstaande op minimumloonniveau gelijk. Deze beide scenario's zijn daarom gebundeld in het scenario 'lage huur'. Het AOV-paar verdient een inkomen van tweemaal het minimumloon, en betaalt daarom binnen de sociale huur 17 procent van het inkomen. Voor het AOV-paar is dit bedrag gebruikt voor het scenario 'lage woonlasten'.

[37] CBS, 2026a.
[38] Warnaar, M., Bos, J., van Horrsen, C., Lamers, S., Veerman, N., Wieman, G. (2023)
[39] Openbaar Lichaam Bonaire, 2026.